

Jan Kopecký

HRA O UMUČENÍ
A SLÁVNOM VZKRIESENÍ
PÁNA A SPASITEĽA NÁŠHO
JEŽIŠA KRISTA

40. SEZÓNA
290. PREMIÉRA

HRA O UMUČENÍ A SLÁVNOM VZKRIESENÍ PÁNA A SPASITEĽA NÁŠHO JEŽIŠA KRISTA

Z podkrkonošských hier českého lidu pre dnešné javisko pripravil Jan Kopecký

Do modernej slovenčiny preložil a básnicky prerozprával
Blahoslav Hečko

Úprava a dramaturgia Darina Kárová

Scéna František Perger

Kostýmy Ľubica Obuchová

Komponovaná hudba Svetozár Štúr a. h.

Výber hudby Jozef Bednárík

Pohybová spolupráca Elena Záhoráková a. h.

Réžia Jozef Bednárík

PREMIÉRA 23. JÚNA 1990

OSOBY A OBSADENIE

ROZPRAVAČKA	.....	ADELA GÁBOROVÁ
SMRŤ	.....	OLGA HUDECOVÁ
DÉMON	.....	PETER PAULÍNÝ
ANJEL GABRIEL	.....	PETER MIŠÍK
ADAM	.....	FRANTIŠEK JAVORSKÝ
EVA	.....	DANA KUFFELOVÁ
JEŽIŠ	.....	DUŠAN SZABÓ
MÁRIA, matka Ježišova	.....	EVA HLAVÁČOVÁ
JÁN KRSTITEĽ	.....	PETER MIŠÍK
JUDAŠ, učenik	.....	JÁN GREŠŠO
PETER, učenik	<i>A Živěle</i>	~~IVAN VOJTEK ml.~~
JÁN, učenik	.....	PETER MIŠÍK
SAMARITÁNKA	.....	JANA BITTNEROVA
MÁRIA MAGDALÉNA	.....	EVA PAVLÍKOVA
		JANA VALOCKÁ
MARTA	<i>M. SLADECĚKOVÁ</i>	~~DASA MOJŽISOVÁ~~
LAZAR	.....	FRANTIŠEK JAVORSKÝ
CERT ANTIPOL	<i>J. ŠVOŇAVSKÝ</i>	~~KAROL POLAK~~
CERT LUCIFER	.....	ERNEST ŠMIGURA
ZID HYRKAN	.....	VLADIMÍR BARTON
ZID REZIDENDARUS	.....	ANDREJ RIMKO
KAJFAS	.....	JOZEF DÓCZY
ANNÁŠ	.....	IVAN VOJTEK st.
SARABAS	.....	JÁN KOVÁČIK
DIEVCA	.....	DANA KUFFELOVÁ
MAJSTER KAT	.....	PETER STANIČ
ŽIDOVKA	.....	JANA BITTNEROVA
ŠIMON MALOMOCNÝ	.....	FRANTIŠEK JAVORSKÝ
KAT DIŠKORAS	.....	ERNEST ŠMIGURA
KAT NANDAVER	<i>J. ŠVOŇAVSKÝ</i>	~~KAROL POLAK~~
VALERIÁN, katov učen	.....	PETER MIŠÍK

JOZEF ARIMATEJSKÝ	FRANTIŠEK JAVORSKÝ
PONTIUS PILÁT	DUŠAN LENCI
ŠIMON CYRENEJSKÝ	FRANTIŠEK JAVORSKÝ
VERONIKA	DANA KUFFELOVÁ
JISMAS, lotor po ľavici	PETER PAULÍN
DISMAS, lotor po pravici	JÁN GREŠŠO
MÁRIA JAKUBOVA	JANA BITTNEROVÁ
MÁRIA SALOME	DANA KUFFELOVÁ
KUPEC	ANDREJ RIMKO

Predstavenie vedie: Mária Oravcová

Text sleduje: Kamila Beťková

Reprodukcia hudby: Ing. Bohumír Harvan a Marián Popovič

Svetlá: Bernard Šiška

Javiskový majster: Jozef Drobec

Scénu, kostýmy, masky a parochne vyrobili dielne DAB pod vedením Jozefa Valenta

PÄTNÁŠŤMINÚTOVÁ PRESTÁVKA PO PRVEJ ČASTI

**Věřím,
že hledat krásná slova
je lepší
než vraždit
a zabíjet...**

Jaroslav Seifert

**Jan Kopecký alebo ukrižovanie a vzkriesenie veľkého ducha
českej kultúry**

1919 – narodil sa v Habrkoviciach pri Kutnej Hore / 1942–43 re-
daktor Lidových novin / 1943–45 dramaturg a režisér Mestského
divadla v Kladne / za Pražského povstania člen Českej národnej
rady / 1945–47 dramaturg činohry Divadla 5. května / 1947 dokto-
rát filozofie / 1947–50 dramaturg činohry Národného divadla /
1950 docent Divadelnej akadémie múzických umení / 1951 dekan /
1953 profesor / 1952–59 vedúci katedry DAMU / 1957–60 šéfred-
aktor Divadelních novin / 1960–71 profesor Karlovej univerzity
– vedúci katedry dejín a teórie divadla / 1961–70 člen Kolégia
vied a umení ČSAV / 1967 doktorát vied / 1968 prorektor Karlovej
univerzity / 1968–69 námestník ministra kultúry
1971–73 bez zamestnania
1973–84 čerpač Vodných zdrojov
1989 návrat do českej kultúry

(podľa čas. Scéna 19/89)

Jan Kopecký publikoval v mnohých českých a zahraničných časopi-
soch. Je autorom desiatok teoretických kníh, divadelných hier a
adaptácií, z ktorých veľká časť ešte iba čaká na uverejnenie. Jeho
spracovania textov ľudového divadla inscenovali amatérske i profesio-
nálne súbory od Chebu až po Brno a Ostravu. Hra o umučení a sláv-
nom vzkriesení bola tesne po svojom vzniku v r. 1965 realizovaná aj
na Slovensku, v Divadle Jonáša Záborského v Prešove. Dnes – po vy-
še dvadsiatich rokoch – sa objavuje znova, a hneď na niekoľkých ja-
viskách odrazu. Prečo? A prečo práve v Nitre, a v našom divadle?

Po veľkom pôste bývajú hody. V tomto prípade prestretý stôl na ochutnanie dlho zakázaného ovocia duchovnej klímy, ktorá ovplyvňovala myslenie i konanie našich rodičov, prarodičov, praprarodičov stáročia do minulosti. Jej prameňom je Biblia. Donedávna základný kameň vzdelanosti. Pre sedliaka aj pre grófa. Pre veriaceho aj pre ateistu. Zdroj morálneho poučenia a estetického zážitku, trvalá inšpirácia vo všetkých oblastiach činnosti ľudského ducha – od filozofie až po umenie. Nečítať Bibliu znamená prinajmenšom nepoznať základné dielo svetovej literatúry. Aj preto sme sa rozhodli pre Hru o umučení. Aby sme aspoň čiastočne vyplnili biele miesto v poznaní mnohých našich súčasníkov.

Životná cesta a smrť Ježiša z Nazaretu je jedným z najznámejších príbehov v dejinách ľudstva. Stala sa námetom tisícov umeleckých diel, predmetom filozofických úvah a vedeckých bádání, východiskom dnes najrozšírenejšieho náboženstva na svete.

Pôvodným cieľom ľudových divadelných prejavov na biblické témy bolo upevňovanie viery zúčastnených. Funkcia náboženská prevažovala nad ostatnými – estetickou, poznávacou, sociálnou...

Dnes, najmä pri inscenovaní ľudových hier na profesionálnej scéne, sa hierarchia mení. Okrem toho nastal čas, keď divadlo nemusí slúžiť ako tribúna politických ideí. Nechceme z neho robiť ani kazateľnicu. Chceme predovšetkým umožniť sami sebe i všetkým, ktorí k nám zavítajú, spoznať a precítiť silu lásky človeka k človeku nesmiernosť utrpenia, ktoré pre túto lásku podstupuje, schopnosť človeka odpúšťať a uzdravovať, ale aj zrádzať a zraňovať.

Chceme vypovedať o nemeniteľnosti ľudí, ale aj o ich túžbe po zmene k lepšiemu. O neustálom sváre dobra a zla v každom z nás.

O nevyhnutnosti boja proti zlu, aj o obetiach, ktoré v tomto boji treba podstúpiť. O potrebe aktívnej obrany dobra.

Veď nie je to tak dávno, čo sa aj u nás bičoval každý prejav tvorivého ducha, umlčovali proroci, ukrižovávalo slobodné myslenie, pochovávali osobnosti.

Ešte nie je ďaleko doba, kedy sa aj u nás veľkňazi báli o svoje posty a záhrady, farizeji organizovali skúšky oddanosti viere, žoldnieri trestali neposlušných bitkou a väzením a ustrašený národ očakával v tichu svojich príbytkov spasiteľa.

Aj my sme zažili cudzie légie a miestodržiteľov mocného impéria, ktorí si nad osudom pravdovravných umývali ruky.

V zápase so zlom, ktorý ľudstvo musí od svojho počiatku podstupovať, dnes už takmer z dôvodov zachovania svojej existencie, sme v poslednom čase poľavili. Dôkazom sú dve svetové vojny, hroziaca ekologická katastrofa, milióny ľudí pod vplyvom drog, stúpajúci trend zločinnosti, terorizmu a násillia vôbec.

Náš štát si za posledné desaťročia dobyl niekoľko neslávnych prvenstiev vo svete. Máme jednu z najvyšších úmrtností na kardiovaskulárne choroby a rakovinu, ako aj doječenskú úmrtnosť. Sme na jednom z popredných miest v konzumácii alkoholu, v spotrebe cigariet, v počte samovrážd. Sme prví na svete v zne-

čistení ovzdušia kysličníkom siričitým. Máme choré takmer všetky toky, takmer všetky lesy, potraviny presýtené kadmíom a olovom, nedostatok pitnej vody.

O ekológii človeka ani nehovoriac. Ved' vidíte, ako to vyzerá s úctou k starým ľuďom, k chorým, k ženám, k práci, k samému sebe.

Chceli by sme našou inscenáciou prispieť ku vzkrieseniu základných morálnych hodnôt človeka a spoločnosti – úcty ku všetkému živému, pochopenia, tolerancie, pokory, vernosti.

Chceli by sme ukázať, že príbeh Ježiša z Nazaretu nepatrí do dávnej minulosti, ale odohráva sa neustále, znova a znova, všade okolo nás i v nás.

Že zmŕtvychvstanie Ježiša je zpredmetnenou túžbou človeka po víťazstve nad smrťou a že táto túžba je zmyslom ľudského života.

Preto je zmyslom konať dobro, pretože konať dobro znamená stať sa nesmrteľným.

Inými slovami – milovať, privádzať na svet deti, byť tvorcom krásy, ochraňovať život, sprostredkovať poznanie, rozdávať radosť, vieru, nádej, skrátka odovzdávať to najlepšie zo seba – znamená prežiť svoju smrť v iných.

Aj preto Hra o umučení.

Darina Kárová

Na tému – ľudové divadlo

Pretože vznikalo ako kolektívna fyzická akcia a v pohyblivých hraniciach priestoru touto akciou vytváraného a premieňaného, mohlo ľudové divadlo obsiahnuť a vyjadriť všetku skúsenosť človeka – vesmír mimo ľudských bytostí aj v nich. A ich vzájomné vzťahy v nekončiacich variáciách. Človek tak znova – po svojom a inak než predtým – použil prostriedky, ktoré mu dala príroda a kultúra (t. j. on sám), aby podľa svojej predstavy a z vlastnej vôle vytvoril svet, ktorý nebol, než sa začala hra, a pomínie, keď sa hra skončí. Bol umelý a tranzitórny. Kým však trvala hra, bol reálny ako ona, vytvorený silami ľudí. Bol totálne ľudským dielom. Človek sa hrou – dočasne – ujal úlohy stvoriteľa. Bez neho by tento svet nebol. Slúžil mu k účelom, ktoré nemožno stotožniť s praxou. Napriek tomu človek divadlom k praxi smeroval.

.....
Nikde sa nepociťuje neustálenosť, prechodnosť našej doby tak silno ako v oblasti hodnôt. „Staré už neplatí už, a nové ešte.“ To sa netýka len jednej krajiny alebo časti sveta – dávno sa stal jednotou, dávno je celý v bolestnom, kľúčovitom prerode. Je márne karhať umenie, že odzrkadľuje tento stav. Je zbytočné chcieť ho naprávať. V krajinách, kde sa snažíme stabilizovať nový a – ako veríme – ľudskejší systém, kde teda revolúcia ešte trvá, nič ako keby sa nemohlo ustáliť, organicky sa samo zo seba vyvinúť, dozrieť prirodzene a zvnútra. Reforma nasleduje za reformou, reorganizácia za reorganizáciou, neexistuje niekedy ani tá najkratšia ročná alebo sezónna kontinuita v kultúre, v školách, v umení – o inom tu nehovorme. Ponáhľa sa spoločnosť, ponáhľajú sa jednotlivci, rýchlosť a zhon sú znamením času. Rubom všetkého tempa, permanentnej tendencie k stupňovaniu, je jeho dialektický protiklad: vyčerpanie, letargia, únava. Stratené vedomie súvislosti s tým, čo bolo, prinieslo už následok: nepociťuje sa ani potreba tohoto vedomia vzhľadom na budúcnosť. Kdesi nad hlavami sa nám vznášajú idey, ktoré nestratili cenu.

.....
Spoznali sme na príklade ľudového divadla, že jeho miestom bol priestor vyňatý zo sveta, kde sa podľa istých pravidiel konal sviatočný obrad: tvorba sveta podľa ľudských predstáv. Realizovalo sa ním skôr to, čo životu chýbalo, než to, čoho v ňom bolo dost. Život bol zložitý, dobro a zlo v ňom bolo pomiešané – na javisku ľudového divadla bolo však všetko jasné: dobro bolo oddelené od toho, čo je zlé, krása sa dištancovala od škaredosti, vážne sa ostro diferencovalo od nevážneho, čo je do plaču od toho, čo je na smiech. Divadlo nepokračovalo v živote, nepredlžovalo jeho zmätky a nečistotu – ľudový herec a divák túto nečistotu filtrovali. Zložitosť prekonávali až „primitívnu“ schémou anjelov a diablov, svätcov a tyranov, mučeníkov a katov.

Všimnime si ale mudrosť zdanivej naivity: život tu bol spoločnou tvorbou **prekonaný umením**. Divadlo rozlíšením ľudskosti a neľudskosti, krásy a škaredosti, činov aj vlastností dobrých a zlých demonštrovalo elementárny fakt: že ľudia, ktorí ho spoločne stvorili, mali silu spomínané kvality odlíšiť a vrátiť im pôsobnosť tam, kam divadlom, snom o živote, mierili: v praxi. V divadle malo byť všetko jasné **práve preto**, že v praxi to bolo nejasné. Evokovali umením účinnosť etických a estetických noriem v praxi, oživovali nimi idey, ktoré každodenný život zabudol, odsuval nabok alebo ku ktorým sa nechcel hlásiť.

Jan Kopecký Obrana konvencie
(úryvky)
čas. Divadlo/február 1967

BLAHOŽELÁME JUBILANTKE – ADELKE GÁBOROVEJ

Rok 1961. Dievčenský internát. Bratislava, Suvorovova ulica. Vrátnica. „Chcel by som hovoriť so slečnou Gáborovou.“ „Ale hore nesmiete.... zavolám vám ju.“ O niekoľko minút schádza po schodoch usmiata dievča v župane so všetkým, čo 21-ročná slečna môže vlastniť. V nevyspatých očiach zvedavosť... vlasy iba rukou začesané. „Prepáčte... včera som skončila štátnicu... trošku sme oslavovali.“ „Ponuku ste dostali?“ „Je ich viac, ale vybrala som si Nitru.“ „Ďakujem! Kedy môžete nastúpiť?“ „Zajtra.“

To bolo moje prvé stretnutie s Adelkou Gáborovou. A odvtedy už takmer tridsať rokov ju počujeme ako svojou prítomnosťou zaplňa chodby divadla, kancelárie, javisko. Najmä to naše malé provizórne javisko, na ktoré vstupuje s úctou, pokorou, láskou i nehou – s cieľom umelecky sa vysloviť, rozplakať i pobaviť; vzdať hold veľkosti umenia, ktoré svojimi nepostrehnuteľnými jemnými nitkami vie ovinúť dušu diváka, ktorý zasa pod ich dotykom vníma svet trošku hlbšie, zložitejšie. Jej herectvo sa na prvý pohľad zdá byť herectvom rácia. Ale to naozaj iba na prvý pohľad, pretože logicky zdôvodnená postava so všetkými vzťahmi a príčinami konania napokon vyúsťuje v citový dôsledok jej vyjadrenia. Okrem tvorby na domácom javisku ju často vidáme i v televízii, vo filme, počujeme v rozhlase. Stretávame sa s ňou v rôznych porotách, na seminároch medzi ochotníkmi i ako s „pedagógom“ v recitačných krúžkoch. Jej veľkou doménou sú i štúdiové kreácie, ktorými sa predstavila už po celej ČSFR. Adelka Gáborová si 2. marca 1990 pripomenula svoje okrúhle narodeniny. Želáme jej do ďalších rokov neutíchajúce nadšenie pre slovenské divadelné umenie, veľa, veľa zdravia a osobné úspechy!

J. L.

